

Педагогічна діагностика в процесі навчання фізичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Постановка наукової проблеми та її значення. Пріоритетне значення фізичного виховання й спорту визначається Законом України “Про фізичну культуру і спорт”, Національною доктриною розвитку фізичної культури і спорту. Відповідно до цих документів фізичне виховання в школі має закласти основи забезпечення та розвитку фізичного й морального здоров’я, комплексного підходу до формування розумових і фізичних якостей особистості, удосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя й професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів і форм фізичного вдосконалення.

За даними науковців, стан здоров’я школярів за останні роки значно погіршився. Майже 90 % учнів мають відхилення в стані здоров’я, понад 50 % – незадовільну фізичну підготовленість.

Результати досліджень у галузі медико-біологічних і педагогічних наук свідчать, що виконання фізичних вправ є ефективним засобом забезпечення не лише загального, а й цілеспрямованого розвитку функцій і систем організму людини.

Якісна реалізація оздоровчих, освітніх і виховних завдань у процесі виконання фізичних вправ, оптимальне дозування фізичних навантажень закономірно передбачають покращення педагогічного вивчення школярів протягом усього періоду навчання, виявлення їхніх інтересів та нахилів, а також своєчасне встановлення причин відставання в навчанні й незадовільної поведінки окремих учнів, що забезпечить вибір найбільш ефективних шляхів усунення цих явищ.

Кожен учитель повинен уміти сам достовірно та доказово оцінювати як свою навчально-виховну діяльність, так і взаємозумовлену навчально-пізнавальну діяльність учнів і на цій основі – результативність педагогічного процесу. Проте широке застосування різних діагностичних методик (за відсутності системи єдиного інструментарію) може не лише нанести шкоду педагогічній практиці, а й скомпрометувати саму ідею об’єктивної оцінки педагогічних систем та їх компонентів. Тому в нинішніх умовах проводяться фундаментальні дослідження змісту й механізмів реалізації педагогічної діагностики в навчально-виховному процесі учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати дослідження свідчать, що в наукових джерелах обґрунтовано понятійний апарат, сутність та функції педагогічної діагностики; встановлено історичні етапи розвитку педагогічної діагностики; досліджено окремі методики діагностики навченості й діагностики виховного процесу учнів загальноосвітніх навчальних закладів; розроблено педагогічні засади діагностичної діяльності вчителя [1, 2, 4, 5, 7].

Проте значна кількість локальних досліджень, які часто не об’єднані єдиною кінцевою метою, призвела до того, що висновки та рекомендації інколи мають доволі суперечливий характер. Майже не існує спеціальних теоретичних напрацювань щодо визначення сутності, змісту й структури педагогічної діагностики під час вивчення фізичної культури в школі [3, 6].

Аналіз наукових джерел та практики навчання учнів фізичної культури дає змогу виявити об’єктивні суперечності реалізації педагогічної діагностики, які посилюють актуальність дослідження, а саме:

– між зростанням вимог суспільства до рівня фізичної підготовленості та здоров’я учнів і реальним станом науково-методичного забезпечення навчального процесу в школі;

– між потребою реалізації індивідуального й диференційованого підходів у процесі навчання учнів фізичної культури та наявністю обґрунтованих методик діагностики фізичного стану й навчальних досягнень школярів;

– між потребою реалізації в навчальному процесі з фізичної культури учнів педагогічної діагностики та її недостатнім науково-методичним обґрунтуванням;

– між необхідністю підготовки майбутніх учителів фізичної культури до діагностичної діяльності й відсутністю наукового забезпечення.

Формування мети та завдань дослідження.

Мета дослідження полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні змісту педагогічної діагностики та умов її реалізації під час навчання фізичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Завдання дослідження:

1. Визначити зміст і структуру педагогічної діагностики в процесі навчання фізичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів;
2. Обґрунтувати діагностичні методики під час навчання школярів фізичної культури;
3. Вивчити стан підготовленості вчителів фізичної культури до діагностичної діяльності;
4. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методику формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до діагностичної діяльності.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу здійснювали на базі загальноосвітніх навчальних закладів № 11, 18, 19 м. Луцька та Волинського національного університету імені Лесі Українки. На етапах дослідно-пошукової роботи взяло участь 427 учнів віком від 11 до 15 років, 98 студентів та 107 учителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Ураховуючи результати аналізу літературних джерел, практики роботи загальноосвітніх шкіл та зважаючи на позиції системного підходу як методологічної основи дослідження, розроблено структурно-функціональну модель педагогічної діагностики в процесі навчання фізичної культури школярів (рис. 1).

Грунтуючись на системотвірній ролі педагогічної діагностики, виокремлено її основні компоненти (методологічний, технічний та теоретико-логічний). Методологічний компонент передбачає чітку визначеність понять, які виражають кінцеве спрямування системи діагностичних заходів, а також діагностувальних ознак. Крім того, він передбачає планування діагностичного дослідження (вибір й оцінку методу отримання інформації, визначення діагностичних норм).

Технічний компонент уключає в себе систему дій для отримання, фіксації та обробки даних, передбачаючи наявність спеціальних методів і методик діагностичного обстеження. Теоретико-логічний компонент передбачає встановлення діагнозу на основі отриманого результату, інтерпретацію та прогнозування для використання в практичній діяльності.

Педагогічна діагностика як цілісна педагогічна система виконує специфічні функції (здоров'язберігальну, інформаційну, оцінювальну, прогностичну, управлінську). Здоров'язберігальна функція забезпечує збереження фізичного здоров'я (раціональне харчування, оптимальна рухова активність, санітарно-гігієнічні навички, режим праці та відпочинку). Інформація про фізичну й функціональну підготовленість школяра, стан здоров'я, рівень засвоєння знань, швидкість формування рухових умінь і навичок, труднощі в навчанні забезпечує зворотний зв'язок до корекції засобів та методів навчання. Оцінювання навчальних досягнень і вихованості школярів створює сприятливі умови для подальшого розвитку індивідуальних можливостей і потреб учнів, можливості допомогти їм подолати труднощі в навчанні. Прогностична функція спрямована на розкриття рис і якостей подальшого випереджувального розвитку особистості учня. Функція управління полягає в коригуванні дій вчителя, внесенні змін у зміст навчально-виховного процесу, оптимізації педагогічного процесу.

Аналіз змісту навчально-виховного процесу з фізичної культури в школі дає підстави стверджувати, що об'єктами педагогічної діагностики є педагогічний процес (зміст, методи, організаційні форми й засоби навчання, окремі напрями виховного процесу (національне, моральне, трудове, естетичне, фізичне виховання), педагог (педагогічна майстерність і професійна компетентність учителя, управлінців), учень (рівень навчальних досягнень, стан здоров'я, рівень вихованості, пізнавальні інтереси, здібності, ставлення до навчання). Діагностуванню також підлягає діяльність шкільних колективів (класу, школи, суспільно-політичних та спортивних дитячих та юнацьких об'єднань), суспільна думка, погляди батьків на діяльність школи.

До методів діагностичної діяльності належать спостереження, бесіда, опитування, анкетування, тестування, інтерв'ю, аналіз дитячих робіт, метод незалежних характеристик. Більшість із них учитель активно використовує у своїй роботі, спостерігаючи за дітьми, спілкуючись із ними, перевіряючи їхні роботи, проводячи бесіди з батьками школярів, колегами.

Для з'ясування окремих аспектів педагогічної діагностики проводили аналіз професійної діяльності вчителів фізичної культури. Предметом аналізу були описи педагогами власної діагностичної діяльності. Висновки зроблено після зіставлення результатів аналізу з даними спостережень.

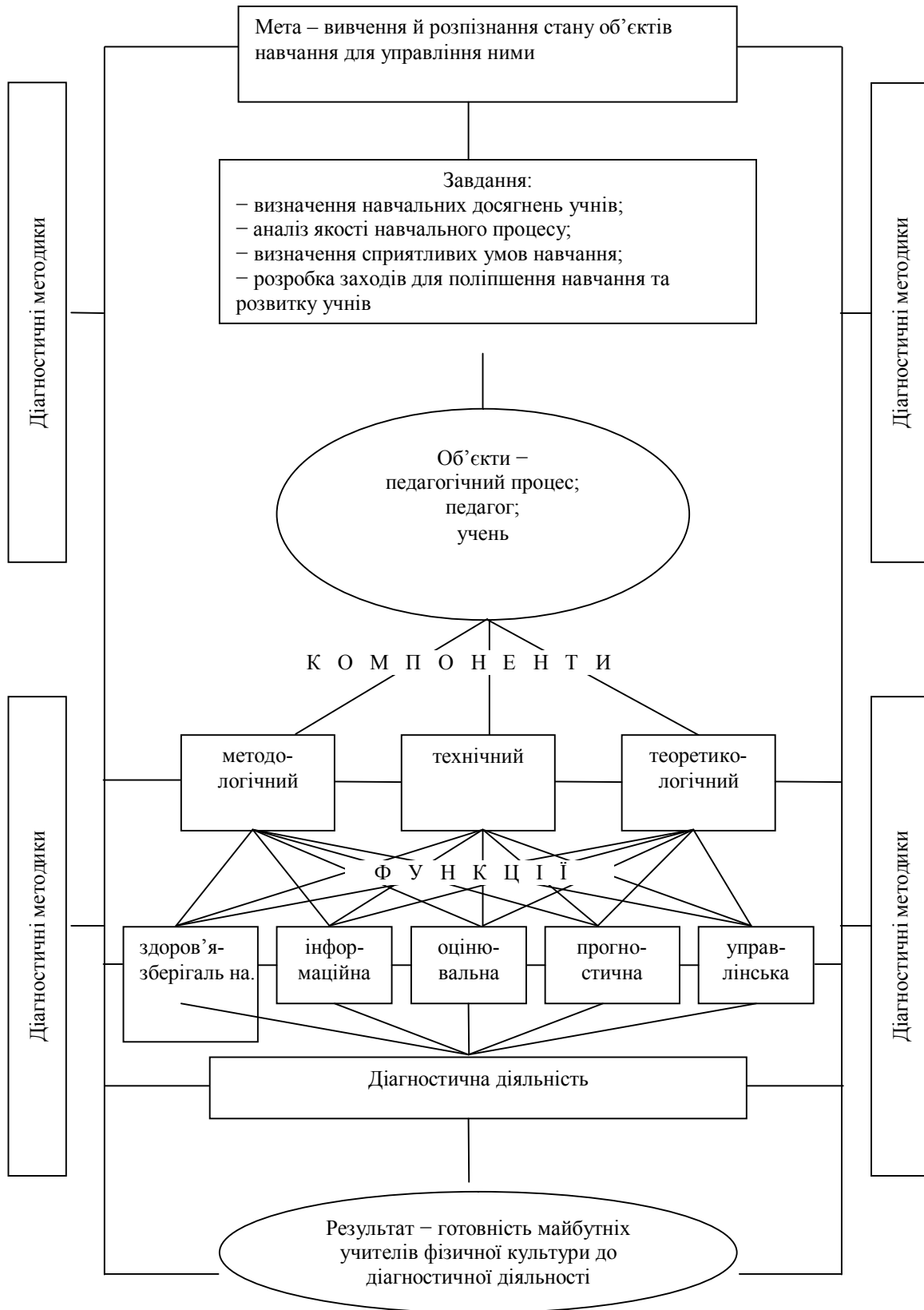

Рис. 1. Структурно-функціональна модель педагогічної діагностики у фізичній культурі школярів

Підсумки анкетування засвідчили, що діагностична компетентність учителів фізичної культури загальноосвітніх шкіл перебуває на низькому рівні. Лише 36,8 % респондентів указали у своїх відповідях, що знають про методи педагогічної діагностики (краща ситуація спостерігалася щодо методів фізичної й функціональної діагностики – про свою обізнаність у цьому питанні заявили 93,6 %). Показовим є те, що вчителі найчастіше визначали рівень фізичної підготовленості учнів на основі програмних нормативів; 32,8 % педагогів потенційно готові проводити діагностичні заходи, але здійснюють їх лише 21,6 % учителів.

Потреби педагогів-практиків у тій чи іншій діагностичній інформації мають відмінності, зумовлені, на нашу думку, такими чинниками:

– мірою зацікавленості у виконанні своїх професійних обов'язків на належному методичному й науковому рівнях;

– рівнем підготовленості до проведення діагностичних заходів;

– ставленням до інновацій у діяльності.

Кількісні відмінності дають змогу виділити три умовні групи вчителів: із відносно високим (16,8 % опитаних нами вчителів), середнім (48,7 %) і низьким (34,5 %) рівнями потреб у діагностичній інформації. Слід зазначити, що до третьої групи увійшли, здебільшого педагоги, чий стаж практичної роботи становив 25 і більше років. Причиною може бути те, що вчителям із таким стажем досить важко міняти уявлення про своїх вихованців. Низький рівень потреби в цьому разі – своєрідний відхід від проблеми. Підставою ігнорування “наукової” діагностики на практиці педагоги називають насамперед відсутність часу для проведення діагностичних досліджень.

Водночас результати анкетування дають можливість констатувати, що вчителі все одно стежать за розвитком учнів, засвоєнням знань, умінь та навичок. Тому слід говорити про те, як доцільно організувати роботу, яка вже ведеться, для підвищення якості педагогічно процесу.

На підставі аналізу діагностичної діяльності вчителів фізичної культури можна зробити висновок, що для отримання інформації найчастіше використовують такі методи, як спостереження, тестування та опитування. Вивчення методик, які застосовуються в навчальному процесі, показало, що педагоги в роботі практикують найрізноманітніші діагностичні методики, при цьому їх кількість (оцінювалося для одного респондента) варіюється від 11 до 34.

На основі аналізу науково-методичної літератури та результатів анкетування сформовано систему діагностичних методик, яка використовувалася в практичній діяльності вчителя фізичної культури (табл. 1). Виділені методики пропонувалися також для студентів III–IV курсів Волинського національного університету імені Лесі Українки під час педагогічної практики.

Таблиця 1

Діагностичні методики в педагогічній діяльності вчителів фізичної культури

Спрямованість методики	Методика
Діагностика цільового компонента педагогічного процесу	оцінка формулювання цілей навчання
Діагностика індивідуальних особливостей учнів, що лімітують педагогічний процес	– коректурна таблиця Анфімова; – особливості нервової системи
Діагностика мотивів занять фізичними вправами	– методика самооцінки мотивації навчальної діяльності учнів; – методика самопочуття, активність, настроїв
Діагностика міжособистісних взаємин	– метод соціометрії; – методика Рене Жиля
Діагностика якості формування знань і рухових умінь	– виявлення помилок; – усвідомленість знань
Діагностика фізичного розвитку	– соматометричні величини; – фізіометричні величини; – соматоскопічні величини; – антропометричні індекси; – визначення біологічного віку дитини
Діагностика рівня розвитку фізичних якостей учнів	– тести й нормативи оцінки фізичної підготовленості відповідно до програм; – тестування за системою “Гарт”; – система загальноєвропейських тестів “Юрофіт”

Закінчення таблиці 1

Діагностика функціонального стану серцево-судинної системи дітей	– визначення ЧСС; – вимірювання артеріального тиску
Діагностика функціонального стану дихальної системи дітей	– проба Штанге; – проба Генчі
Діагностика фізичної працездатності	– проба Руф'є; – Гарвардський тест.
Діагностика стану фізичного здоров'я	методика Г. Л. Апанасенка

Аналіз застосування діагностичних методик фахівцями показав, що залежно від систематичності використання є три умовні групи цих методик.

Група “одноразових” методик призначена для діагностики достатньо стабільних індивідуальних особливостей учнів, які лімітують навчально-виховний процес; цільового компонента педагогічного процесу (ступені досягнення педагогічної цілі).

“Багаторазові” методики спрямовані на діагностику соціально-психологічних особливостей школярів, рівня розвитку та вихованості дітей, а також змістовного (навчальна інформація та матеріал, для засвоєння яких створюється педагогічна система) й операційно-діяльнісного (засоби, форми та методи педагогічних впливів) компонентів.

До групи “систематичних” належать методики, призначені для оцінки знань, умінь і навичок, які формуються в учнів, оцінки рівня розвитку фізичних якостей і функціонального стану серцево-судинної й дихальної систем організму, комплексного аналізу фізичного здоров'я.

Формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до діагностичної діяльності розглядалося нами як розвиток складного комплексу якостей особистості, що містить у собі мотивацію до діяльності, діагностичні знання та діагностичні вміння, які дають змогу ефективно орієнтуватися в діагностичних заходах.

Результати аналізу констатували недостатню увагу до формування в студентів знань і вмінь із діагностичної діяльності. Анкетування засвідчило, що 46 % респондентів не змогли визначити сутності діагностики. Отже, однією із причин некомпетентності в галузі педагогічної діагностики майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту є відсутність цілеспрямованої підготовки до проведення педагогічної діагностики.

Змістовий компонент навчання педагогічної діагностики, який ми розробили, містить такі елементи:

- систему знань, якими має володіти вчитель фізичної культури (з урахуванням нинішнього стану та перспектив розвитку педагогічної діагностики);
- систему практичних умінь і навичок, які покладено в основу діагностичної діяльності;
- досвід діагностичної діяльності, потрібний для успішного розв'язання конкретних завдань та проблем.

На підставі результатів дослідження ми визначили комплекс основних діагностичних знань і вмінь, які оцінювали експерти щодо необхідності й достатності. Експертами були викладачі Волинського національного університету імені Лесі Українки (12 осіб). Оцінювання здійснювалося за 10-бальною шкалою. Аналіз експертних оцінок дав змогу визначити основні діагностичні знання та вміння вчителів фізичної культури (табл. 2).

Щодо вимог багаторівневості комплексів професійних умінь, то запропонована система впорядковує їх на загальному рівні – за видами діяльності.

Таблиця 2

Діагностичні знання та вміння вчителя фізичної культури

Сутність діагностичних знань
Сутність і зміст педагогічної діагностики та її основного призначення. Основні методи отримання інформації, критерії їх якості й способи уникнення помилок. Критерії якості отриманої інформації. Основні правила обробки результатів і порівняння їх із наявними нормами. Основні підходи до прийняття педагогічних рішень (варіантів установлення педагогічного діагнозу).

Сутність методологічних умінь
Визначати та сформулювати ціль і завдання діагностичних заходів. Виділяти основну ланку в діагностиці об'єкта. Планувати діагностичний захід.
Сутність технічних умінь
Застосовувати для збору інформацію, адекватну поставленим завданням методики. Визначати якість методик для отримання інформації. Самостійно конструювати прості діагностичні методики в співвідношенні з критеріями якості. Фіксувати інформацію, отриману під час дослідження. Оцінювати та контролювати якість отриманої інформації. Обробляти отриману інформацію.
Сутність логіко-діагностичних умінь
Інтерпретувати отримані дані. Порівнювати отриманий результат із наявними нормами та формулювати педагогічний діагноз.

Для перевірки рівня засвоєння навчальної інформації застосовували тести на розрізнення або класифікацію вивчення об'єктів. Комплекс навчальних завдань для підготовки студентів до педагогічної діагностики подано в табл. 3.

Аналізуючи думки експертів, установили, що комплекс завдань відповідає вимогам необхідності та достатності. Цей факт дав змогу використовувати його під час професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Із результатів дослідження випливає знання критеріїв якості отриманої інформації, головних правил обробки результатів та порівняння їх із наявними нормами, а також логіко-діагностичні вміння (уміння інтерпретувати отримані дані, формулювати педагогічний діагноз) недостатньо сформовані. Підґрунтям до такого висновку є коефіцієнти засвоєння інформації стосовно цих питань, а також положення про те, що цей показник при успішному педагогічному процесі не має бути меншим 0,7.

Таблиця 3

Завдання для формування основних діагностичних знань та вмінь студентів

Призначення завдань	Зміст завдань
Формування знань	Чинники, які впливають на якість навчально-виховного процесу. Алгоритм діагностичного заходу. Порівняльний аналіз головних методів педагогічної діагностики. Аргументи "за" та "проти" методів прийняття рішень. Розрізнення психологічної, медичної та педагогічної діагностики. Труднощі суб'єктивного характеру в діяльності педагога й принципова можливість їх вирішення за допомогою педагогічної діагностики. Прогнозування в педагогіці.
Формування методологічних умінь	Складання програм проведення спостережень. Визначення оптимального методу отримання інформації (на основі завдань діагностики, особливостей об'єкта). Пошук альтернативних методів отримання інформації.
Формування технічних умінь	Розробка анкети (на задану тему), проведення анкетування. Конструювання тестового завдання. Тестування. Оцінювання ступеня складності тесту (за запропонованими даними). Спостереження за самостійно розробленою програмою. Анкетування з паралельним спостереженням за реакцією респондента під час відповідей на питання. Інтерв'ю з попередньою підготовкою питань. Оцінка (та самооцінка) професійних якостей педагога. Оцінка якості інформації, отриманої різними спостерігачами.
Формування логіко-діагностичних умінь	Визначення можливого підходу, зважаючи на педагогічний діагноз. Постановка діагнозу та визначення зони близького розвитку учня. Прогнозування й планування розвитку учня, спортсмена. Комплексне завдання та розв'язання практичної проблеми за допомогою педагогічної діагностики.

Найбільш високого рівня засвоєння в процесі експерименту вдалося досягнути за вмінням самостійно конструювати прості діагностичні методики. Після завершення експерименту спостерігалася позитивна динаміка стосовно готовності до діагностичної діяльності. Найбільш складними для засвоєння були питання, які висвітлюють:

- сутність і зміст процесу педагогічної діагностики;
- підходи до прийняття педагогічних рішень;
- визначення основної ланки в процесі діагностики педагогічного об'єкта;
- планування діагностичного заходу;
- інтерпретація отриманих даних і формулювання педагогічного діагнозу.

Під час експерименту дотримувались основні умови успішної підготовки студентів до діагностичної діяльності, серед яких:

- єдність теоретичної та практичної підготовки (під час кожного заняття, ознайомлюючись з теоретичними відомостями, студенти виконували практичне завдання);
- міжпредметна інтеграція (виконання практичних завдань потребувало відновлення знань із інших дисциплін (фізіології, психології), які вивчаються в інституті фізичної культури).

Після завершення експерименту в студентів оцінювали рівень сформованості знань і вмінь із діагностики (табл. 4).

Таблиця 4

Показники сформованості в студентів основних знань та вмінь із діагностики

Показник	Контрольна група	Експериментальна група	Вірогідність різниці
Діагностичні знання	3,3 ± 0,04	4,3 ± 0,03	P < 0,05
Методологічні вміння	3,2 ± 0,02	4,5 ± 0,04	P < 0,05
Технічні вміння	3,4 ± 0,03	4,4 ± 0,02	P < 0,05
Логіко-діагностичні вміння	3,3 ± 0,05	4,6 ± 0,03	P < 0,05

Зважаючи на результати дослідження, рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до діагностичної діяльності після експериментального навчання суттєво підвищився. Студенти експериментальної групи мали достовірно вищий (P < 0,05) рівень знань, методологічних, технічних і логіко-діагностичних умінь із діагностики.

Отже, отримані дані експерименту свідчать про ефективність розробленої методики й можливість її впровадження в процес навчання фізичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здійснений аналіз наукової літератури та практики фізичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів дав можливість розкрити й уточнити сутність і зміст поняття “педагогічна діагностика”, яку ми розуміємо як установлення, вивчення на основі ретрогенезу та оцінку ознак, що характеризують стан і якість суб'єктів навчально-виховного процесу, міжособистісних відносин.

Структурно-функціональна модель педагогічної діагностики, розроблена на основі аналізу діагностичної діяльності вчителів фізичної культури й літературних джерел, уключає такі складові частини: компоненти (методологічний, технічний і теоретико-логічний), функції (здоров'язберігальна, інформаційна, оцінювальна, прогностична, управлінська) та об'єкти діагностики (педагогічний процес (зміст, методи, організаційні форми і засоби навчання, окремі напрями виховного процесу, діяльності шкільних колективів), педагог (педагогічна майстерність і професійна компетентність учителя, колективу педагогів, управлінців), учень (рівень навчальних досягнень, стан здоров'я, рівень вихованості, пізнавальні інтереси, здібності, ставлення до навчання тощо).

До методів діагностичної діяльності вчителів фізичної культури належать тестування, спостереження, бесіда, опитування, анкетування, інтерв'ю, метод незалежних характеристик. Перелік діагностичних методик, який пройшов перевірку під час експерименту, залежно від доцільності вивчення компонентів педагогічної системи містить три групи (одноразові, багаторазові та систематичні).

Результати анкетування свідчать, що стан підготовленості до діагностичної діяльності учителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів перебуває на низькому рівні. Лише 36,8 % респондентів у своїх відповідях указали, що знають про методи педагогічної діагностики (краща ситуація спостерігалася щодо методів фізичної та функціональної діагностики – про свою обізнаність в цьому питанні заявили 93,6 %). Найчастіше вчителі визначали рівень фізичної підготовленості учнів на основі програмних нормативів; 32,8 % педагогів потенційно готові проводити діагностичні заходи, але здійснює їх лише 21,6 % учителів.

Змістовий компонент формування готовності майбутніх викладачів фізичної культури до діагностичної діяльності, який розроблений й пройшов перевірку під час експерименту, уключає такі взаємопов'язані елементи: а) комплекс знань, якими повинен володіти майбутній фахівець (з урахуванням нинішнього стану та перспектив розвитку педагогічної діагностики); б) систему практичних умінь і навичок, які лежать в основі діагностичної діяльності фахівця; в) досвід діагностичної діяльності.

Проведене дослідження не розв'язує усі питання означеної проблеми. Подальшого вивчення потребують особливості реалізації педагогічної діагностики в різних формах фізичного виховання.

Список використаної літератури

1. Битинас Б. П. Педагогическая диагностика: сущность, функции, перспективы / Б. П. Битинас, Л. И. Катаева // Педагогика. – 1993. – № 2. – С. 10–15.
2. Булкин В. А. Педагогическая диагностика как фактор управления двигательной деятельностью спортсменов : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / В. А. Булкин. – М., 1987. – 44 с.
3. Егоров М. Г. Педагогическая диагностика как фактор коррекции содержания уроков физической культуры в школе / М. Г. Егоров // Научно-экспериментальная работа как условие развития школы : материалы науч.-практ. конф. / ред. : академик РАО В. Г. Огнущин и др. – СПб. : [б. и.], 1994. – С. 121–124.
4. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика / Ингенкамп К. – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.
5. Мартиненко С. М. Система подготовки учителя начатковых классов до диагностичної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / С. М. Мартиненко. – К., 2009. – 52 с.
6. Психодиагностика в спорте / Горбунов Г. Д. – М. : Физкультура и спорт, 1986. – 124 с.
7. Шамардин В. Н. Диагностика и оценка качества образовательных систем / В. Н. Шамардин // Педагогика. – 1995. – № 4. – С. 36–41.

Анотації

Розроблено й обґрунтовано структурно-функціональну модель педагогічної діагностики, що включає такі складові частини: компоненти (методологічний, технічний та теоретико-логічний), функції (здоров'язберігальна, інформаційна, оцінювальна, прогностична, управлінська) та об'єкти діагностики (педагогічний процес, педагог, учень). До засобів діагностичної діяльності належать тестування, спостереження, бесіда, опитування, анкетування, інтерв'ю, метод незалежних характеристик. Діагностичні методики вчителя фізичної культури спрямовані на діагностику якості навчальних завдань, соціально-психологічних особливостей учнів, рівня розвитку та вихованості школярів, оцінку знань, умінь і навичок, рівня розвитку фізичних якостей та функціонального стану серцево-судинної й дихальної систем організму, комплексного визначення фізичного здоров'я.

Змістовий компонент процесу формування компетентності з педагогічної діагностики включає такі взаємопов'язані елементи: а) комплекс знань, якими повинен володіти майбутній фахівець; б) систему практичних умінь і навичок, які лежать в основі діагностичної діяльності спеціаліста-практика; в) досвід у галузі діагностичної діяльності.

Ключові слова: педагогічна діагностика, навчання фізичної культури, діагностичні методики, учні загальноосвітніх навчальних закладів, готовність до діагностичної діяльності.

Анатолій Цьось, Георгій Гац. Педагогическая диагностика в процессе обучения физической культуре учеников общеобразовательных учебных заведений. *Разработана и обоснована структурно-функциональная модель педагогической диагностики, которая включает в себя такие составляющие: компоненты (методологический, технический, теоретико-логический), функции (сохранения здоровья, информационная, оценивающая, прогностическая, управленческая) и объекты диагностики (педагогический процесс, педагог, ученик). К средствам диагностической деятельности принадлежат тестирование, наблюдение, беседа, опрашивание, анкетирование, интервью, метод независимых характеристик. Диагностические методики учителя физической культуры направленные на диагностику качества учебных задач, социально-психологических особенностей учащихся, уровня развития и воспитанности школьников, оценку знаний, умений и навыков, уровня развития физических качеств и функционального состояния сердечно-сосудистой и дыхательной систем организма, комплексного исследования физического здоровья.*

Содержательный компонент процесса подготовки к диагностической деятельности включает следующие взаимосвязанные элементы: а) комплекс знаний, которыми должен владеть будущий специалист (с учетом современного состояния и перспектив развития педагогической диагностики); б) систему практических умений и привычек, которые лежат в основе диагностической деятельности специалиста-практика; в) опыт в области диагностической деятельности.

Ключевые слова: педагогическая диагностика, обучение физической культуре, диагностические методики, ученики общеобразовательных учебных заведений, готовность к диагностической деятельности.

Anatoly Tsos, Heorhy Hats. Pedagogic Diagnostics in Physical Education Teaching of Secondary School Students. The thesis developed and founded the structural and functional model of pedagogic diagnostics which includes the following: components (methodological, technical, theoretical and logical), functions (informational, evaluative, prognostic, managerial) and diagnostics objects (teaching process, teacher, student). The means of diagnosis are testing, observation, conversation, interview, questionnaires, independent characteristics method. Diagnostics methods of physical education teacher are aiming to diagnose the learning tasks, social and psychological characteristics of students, the degree of development and upbringing of pupils, to estimate the knowledge and skills, level of physical fitness and functional state of the cardiovascular and respiratory systems of student's body, to make complex assessment of pupil's health.

The content component of the process of competence formation in the field of educational diagnostics includes the following components: a) the complex of knowledge the future professional should possess; b) the system of practical skills that provide the practitioners' diagnostics activity; c) experience in diagnosis.

Key words: pedagogic diagnostics, physical education teaching, diagnostics methods, secondary school students, preparedness for diagnostic activity.

УДК 796-057.874:617.75

Олександр Юрченко

Обґрунтування програми формування моторики дітей молодшого шкільного віку з послабленим зором в процесі фізичного виховання

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Однією з особливостей розвитку сучасної держави є не тільки реформування та вдосконалення сфери економіки, політики й матеріального добробуту громадян, а й піклування та турбота про осіб, які мають відхилення у стані здоров'я. Рівень турботи про громадян з відхиленнями в стані здоров'я є мірилом у загальному розвитку будь-якої країни світу, особливо це стосується ставлення до людей з особливими потребами [14; 18].

Стан здоров'я дітей і підлітків є головним та основним пріоритетом в формуванні здорового суспільства нашої держави, що є основним складником в модернізації соціально-економічного, культурного й наукового розвитку нації, українського народу.

Безперечно, насторожує той факт, що приблизно 500 мільйонів осіб на землі мають різноманітні відхилення в стані здоров'я, серед них 150 мільйонів – діти. Ця статистика нараховує 10 % аномальних осіб планети, тобто в кожній четвертій сім'ї є людина з особливими потребами [26].

Наша держава не є винятком. Кількість людей, які мають відхилення в стані здоров'я, нараховується приблизно 5 млн (10 % від усього населення нашої держави). Серед них дітей до 16 років – майже 165 тис. Кількість людей, які мають різноманітні вади в розвитку, у нашій країні й у цілому світі постійно збільшується. Схильність до захворювань та в майбутньому виникнення стійких порушень в організмі людини, що призводить до фізичних і функціональних відхилень, носить стійкий характер [17].

Представлена негативна тенденція спонукала науковців до пошуку методичних підходів, розробки технологій та програм для розв'язання поставленої проблеми корекції рухових недоліків цього контингенту.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що в останні роки зростає увага науковців до питань корекції рухової сфери цієї нозології в процесі роботи в адаптивному фізичному вихованні (АФВ): Є. С. Аветисов [1; 2; 3; 4; 5], Р. Н. Азарян [6; 7], С. П. Євсєєв [10; 11; 12], Л. В. Шапкова [23; 24; 25; 26], Р. В. Чудна [19; 20; 21; 22] займалися розробленням організаційно-методичних умов і підходів для дітей молодшого шкільного віку з послабленим зором. Також інші дані літератури показують, що питаннями вивчення використання засобів фізичного виховання на заняттях із дітьми з порушенням зору присвячено низку робіт багатьох дослідників. Так, О. В. Анфілатова [8] розробила та експериментально обґрунтувала методику неперервного адаптивного фізичного виховання старших